

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

תוכן עניינים

- 2.....פרק שלישי זה בורר.....
- א. דיני ממונות בשלשה זה בורר לו אחד וזה בורר לו ... שני דיני בוררין להן עוד אחד
2.....
- ב. זה פוסל דינו של זה וזה פוסל דינו של זה ... אימתי בזמן שמביא עליהן ראייה שהן
קרובין או פסולין אבל אם היו כשרין או מומחין מפי בית דין אינו יכול לפוסלן4
- ג. זה פוסל עדיו של זה וזה פוסל עדיו של זה ... אימתי בזמן שמביא עליהן ראייה שהן
קרובין או פסולין אבל אם היו כשרין אינו יכול לפוסלן5
- ד. כשזה בורר לו דיין אחד וזה בורר לו דיין אחד שניהן בוררין להן עוד אחד ... דעת
בעלי דינין לא בעינן6
- ה. כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין לא היו חותמין על השטר אלא אם כן יודעין מי
חותם עמהן7
- ו.ולא היו יושבין בדין אלא אם כן יודעין מי יושב עמהן
8.....
- ז.ולא היו נכנסין בסעודה אלא אם כן יודעין מי מסב עמהן
9.....
- ח.עדו ... לממון רחמנא פסליה אי לשבועה הימוני מהימן כבי תרי
10.....
- ט.נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך נאמנין עלי שלשה רועי בקר ... אינו יכול לחזור בו
13.....
- י. בבא הוא ואחר לפוסלן ... אמשפחה קמסהדי ואיהו ממילא קפסיל ... סוף סוף נוגע
בעדותו הוא15
- יא.הבא לידון בשטר ובחזקה נידון בשטר
15.....

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

דף כג.

פרק שלישי זה בורר

א. דיני ממונות בשלשה זה בורר לו אחד וזה בורר לו ... שני דיינין בוררין להן עוד אחד

בעלי דין שלא¹ נתרצו בפשרה אלא בדין² ורצו לדון בעירם, אלא שאינם מסכימים בפני איזה שלשה ידוני³, אם אין⁴ דיינים קבועים בעיר ובעלי הדין מתעצמים יחד מי ידון, כגון שאחד מבעלי דינים אמר איש פלוני ידון לי⁵, ואמר בעל דינו פלוני ידון, הרי אלו שני דיינים שברר זה אחד וזה אחד

¹ לשון הלבוש חו"מ יג א

² עיין ב"ח [סעיף ב'] שדקדק מלשון הטור דאם נתרצו בפשרה וזב"א וזב"א, אין הדיינים יכולים לברור להם שלישי בלא דעת הבעלי דינין וע"ש. ש"ך שם א, ועיין בתוספות יום טוב רפ"ג מסנהדרין.

³ כתב בשו"ת באר שבע (נד) אם הנתבע טוען לא אלק עמך לדין עד שתודיעני תביעתך, יכול התובע לומר לא אנלה מענותי אלא בב"ד, והסכים הרב בעל שבות יעקב ח"א סי' קמ"ג. אבל הש"ך לעיל סי' י"א סעיף קמ"ן א' חולק. ונראה דעל כל פנים צריך לומר לו מה שתובע ממנו מנה או מאתים, דיטעון אולי אשלם לך ומה לי זילותא דב"ד, אבל אם אומר לו כמה וכמה תובע, והנתבע משיב הודיעני איך ומה אני חייב לך, מאין מסתעף החוב וכדומה, בזו נראה דצדקו דברי הבאר שבע דאינו צריך לברר לבעל דין קודם בואו. אורים שם א

⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ יג א

⁵ הכסף משנה כתב אלשון הרמב"ם זה דלכך כתב אחד מבעלי דינים שאמר כו', כלומר אם אירע הדבר שאמר כן אז שומעין לשניהן, וכן הוא לשון הגמרא ר"פ זה בורר [סנהדרין כ"ג ע"א] הכי קאמר כשזה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד כלומר דהמשנה לא קתני בחיוב שיצטרכו לברור דיינים, עכ"ל. ובה נתבאר ג"כ כונת המחבר, שכבר כתב כמה פעמים דג' הדיוטות או יחיד מומחה דן את האדם בעל כרחו, ולא כתב דלכתחילה זב"א כו' כלשון המשנה. אלא שהשתא בא ללמדנו דאם מעצמו זב"א וזה אחד, שומעין להם בזה, והמבוררין בוררין להן שלישי, ולכך שומעין להם בזה בורר שהדין יצא לאמיתו. סמ"ע שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

בוררים להם דיין שלישי⁶, ואין צריך שיהיה הדיין השלישי ברצון הבעלי דינים⁷, ושולשתן דנין אותן שמתוך כך יצא הדין לאמתו⁸.

אפילו היה האחד שבירר בעל הדין חכם גדול וסמוך שיכול לדון בעל כרחו, מ"מ כל שנתעצמו תחילה לדון דרך ברירה, אינו יכול לכופ את בעל דינו שידון אצל זה, אלא גם הוא בורר מי שירצה בין גדול בין קטן, רק שיהיה גמיר או שהמחוהו רבים עליהם.

אבל אם לא נתעצמו אצל מי ידונו והתובע הזמינו מיד אצל חכם וסמוך, י"א⁹ שאינו יכול לומר אברור לי אחר הקטן ממנו, רק זה החכם כופהו לדון לפניו¹⁰, אבל בשקולים יכול לברור אף בהזמינו.

אם הדיינים אינם יכולים להשוות¹¹ עצמם לברור להם שלישי, מנהיגי עיר יתנו להם שלישי, ואם אין מנהיגים בעיר, ילך התובע לפני ג' ויכופו הנתבע לדון לפניהם. וכן אם

⁶ דשמא לא יוכלו להשוות על האחד ויבא לידי עינוי הדין לתובע, שהנתבע ידחה אותו לעולם כדי להשמט מן הדין. לבוש שם

⁷ עיין תשובות עבודת הגרשוני סימן כ"ח דכתב דהיינו דוקא אם כבר ביררו כל א' בורר סתם, ואז יכלו הבוררים לברר להם השלישי בלא ידיעת בעלי דינים, אבל אם דעת הנתבע לציית הדין בזבל"א וזבל"א, והתנה מתחילה דשלישי יהיה מבורר עפ"י הבוררים ועפ"י דעת בעלי דינים הדין עמו, כי מעולם לא אמרו חכמים דלא יהיה השלישי נבחר גם עפ"י הבעלי דינים, רק אמרו דלא בעינן דעת בע"ד, אבל אם התנה דשלישי יהיה נבחר גם מדעת שני, בעל דין לא נקרא סרבן עיין שם.

⁸ שמתוך שזה בורר לו א' וזבל"א הבעלי דינים צייתין להם, וגם הדיינים כל א' מהפך בזכות אותו שבירר אותו כל מה שאפשר מצד הדין והשלישי שומע טענת שניהם ופוסקים האמת. מיהו לא יטעה הדיין לומר כיון שתיקנו לדון ע"י ברירה ואני נבררתי מפלוני מוטל עלי להפך בזכותו אף שלא מן הדין חלילה לעשות כן שהרי הוא מטה משפט אם טוען מה שיודע בלבו שאינו מן הדין. רמ"א ולבוש שם, כלומר אף שהדיינים המבוררים אין להם לעשות כמו שסברו הבעלי דינים, דהיינו שיעמדו במקומם לטעון עבורם בדבר שהן עצמם מסופקין בו, מ"מ נותן לב כדי להבין היטב דברי מי שביררו, ואם יש לו זכות מצד הדין אומרו, ונמצא שלא ישאר שום צד זכות נעלם מעיני שני המבוררים, ונושאים ונותנים לפני השלישי והשלישי מכריע ביניהם, כ"כ הרא"ש [סנהדרין פ"ג ס"ב] והטור [סעיף ח']. והנ"י ריש פרק זה בורר [ג' ע"ב מדפי הרי"ף] כתב עוד ז"ל, דכל נברר מעיין יפה בדין זה שבוררו, ואפילו כשרואה שיתחייב בדין אינו ממהר לפסוק הדין כנגדו, אלא ממתין שמא יתברר הדבר יותר (ויכול) [וייכול] לזכותו, וכן עושה השני, ומתוך שהם מתונים בדין יצא הדין לאמתו, עכ"ל:

⁹ סמ"ע שם ג אולם עיין תוי"ט כאן פ"ג מ"א שכתב נ"ל דזהו שאמר כששניהם מתרצים לאו דוקא אלא כלומר כשנתבע מתרצה. אבל אין ר"ל שאם לא יתרצה התובע בזבל"א שיכול לכופ לפני שלישה הדיינות שירצה הוא. דהא מכיון דאמרן דזבל"א יצא הדין יותר לאמתו למה זה נכופ לנתבע והרי הוא יכול לטעון דזבל"א עדיף טפי מהאי טעמא. וגם לישנא דמתניתין הכי דייקא דדיני ממונות בשלישה הוי בזבל"א וזבל"א.

¹⁰ וז"ל הסמ"ע דהיינו דוקא כשכבר דיבר עם הבורר ופייסו להיות בורר שלו הוי דינא הכי, אבל אם אמר לפני חבירו בוא ונדון לפני פלוני החכם שבעירנו, בזה אין שם בורר עליו, אלא הוא דיין של שניהם, ויש בידו כח לכפות את השני לעמוד לפניו כדין יחיד מומחה, ע"ש. סמ"ע שם ג

¹¹ רמ"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדין היומי

מסכת סנהדרין

הנתבע מערים לברור דין שאינו הגון, כדי לשבת אצל דין הגון אשר אינו רוצה לישוב עמו, כופין אותו לפני ג', או שיברור דין הגון¹².

ואם השנים הבוררים יכולים להשוות דעתם, יש אומרים¹³ שאין צריכים לברור שלישי כיון שמתחילה אמר פלוני ידון והי' דעתו שידון יחידי, והבע"ד השני אמר פלוני ידון, א"כ אם די להם ביחיד כש"כ בשנים כשיכולים להשוות, אבל אם אמרו נברור לנו אז ודאי דעתם שיהיו שלשה כבי"ד דעלמא. וי"א¹⁴ שאם אומר הנתבע שהוא יברור שנים, והתובע ג"כ שנים, והם יבררו חמישי, הרשות בידו, וכן הדין אם אמר כן התובע¹⁵ שכל זמן שהדיינים רבים יותר יוצא הדין לאמתו, וזה דוקא אם אין טורח רב לזה, שאם יש טורח ידחה הנתבע ע"י זה.

ב. זה פוסל דיינו של זה וזה פוסל דיינו של זה ... אימתי בזמן שמביא עליהן ראייה שהן קרובין או פסולין אבל אם היו כשרין או מומחזין מפי בית דין אינו יכול לפוסלן

אם בא לפסול¹⁶ דין שבירר חברו, בגזלותא או בפיסול משפחה¹⁷, אפי' ע"א מעיד כדבריו אין שומעין לו שנוגע הוא בדבר.

אם ב' הנבררים פסולים זה לזה וכל א' טוען ברר לך אחר י"א שכח נתבע על עליונה שהתובע שבא להוציא יברור לו אחר, דכל שאינו בי"ד גמור רק בזה בורר יד שניהם שוה וכה המחזיק עדיף.

¹² כלומר אף שהדיינים המבוררים אין להם לעשות כמו שסברו הבעלי דינים, דהיינו שיעמדו במקומם לטעון עבורם בדבר שהן עצמם מסופקין בו, מ"מ נותן לב כדי להבין היטב דברי מי שביררו, ואם יש לו זכות מצד הדין אומרו, ונמצא שלא ישאר שום צד זכות נעלם מעיני שני המבוררים, ונושאים ונותנים לפני השלישי והשלישי מכריע ביניהם, כ"כ הרא"ש [סנהדרין פ"ג ס"ב] והמור [סעיף ה']. והנ"י ריש פרק זה בורר [ג' ע"ב מדפי הרי"ף] כתב עוד ז"ל, דכל נברר מעיין יפה בדין זה שביררו, ואפילו כשרואה שיתחייב בדין אינו ממהר לפסוק הדין כנגדו, אלא ממתין שמא יתברר הדבר יותר [ויכול] [ויוכל] לזכותו, וכן עושה השני, ומתוך שהם מתונים בדין יצא הדין לאמתו, עכ"ל. סמ"ע שם ו

¹³ רמ"א מהמרי"ו

¹⁴ רמ"א מרמב"ן עה"ת

¹⁵ סמ"ע שם ז

¹⁶ שו"ע ונו"כ שם ד

¹⁷ פירוש, כגון שאומר שבאו מעבדים או מגרים שפסולים לדון וכמ"ש בריש סימן ז', קמ"ל דאע"ג דאינו קורא עליו פסול בפני עצמו אלא שהוא ממילא נפסל בכלל המשפחה, אפ"ה אינו נאמן דמחשב נוגע בדבר. סמ"ע שם יז

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדין היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ג. זה פוסל עדיו של זה וזה פוסל עדיו של זה ... אימתי בזמן שמביא עליהן ראיה שהן קרובין או פסולין אבל אם היו כשרין אינו יכול לפוסלן

הרשעים פסולין¹⁸ לעדות מן התורה שנאמר (שמות כג פסוק א) אל תשׁת יְדָךְ עִם רָשָׁע לְהִיֵּת עִדְ הַקָּס מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ אֵל תִּשָּׁת רִשְׁעֵךְ עַד, והוזהרנו¹⁹ שלא נקבל עדות איש חוטא ולא נעשה בשביל עדותו שום דבר.

אי זהו רשע כל²⁰ שעבר עבירה שחייבין עליה מלקות זהו רשע ופסול, ואין צריך לומר מחוייב מיתת בית דין שהוא פסול. וכן אם עבר עבירה שיש בה חימוד ממוזן אע"ג שאין בה מלקות פסול מדרבנן, עבר עבירה שאין בה מלקות כגון לאו שאין בה מעשה²¹ אע"ג שאין בה חימוד ממוזן²², פסול מדרבנן

דבר איסור²³ שנוכל לומר²⁴ שעברו מכח טעות כגון שקיבל ספרים לשמור או שלקחם בתורת משכון ולמד בהם וכגון קוברי המת ביום טוב ראשון,

¹⁸ חינוך עה

¹⁹ ועובר עליה וקבל עדות איש רשע ועשה דבר בשביל עדותו, עבר על לאו, ואין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה ואפילו עשה בו מעשה, בכל דבר שבממוזן לפי שניתן להשבון אין לוקין עליו (חינוך שם) וגם בדיני נפשות דדנו על ידי עדות זו דלא שייך ניתן להשבון מ"מ לא שייך מלקות, וק"ל. ולענין תשובה הוי ליה כבין אדם לחבירו, ושוה לכל הענינים ללאו שאין בו מלקות (מנחת חינוך שם בסוף המצוה)

²⁰ שו"ע לד ב נתיבות שם ביאורים ס"ק א

²¹ עבר עבירה שאין בה מלקות מחמת שניתנה לאזהרת מיתת בי"ד או מחמת שהיא לאו הניתק לעשה הרי הוא פסול מדאורייתא, עבר עבירה שאי אפשר לו לעבור כי אם בהתראת ספק אינו נפסל מדאורייתא כיון שאין שייך בו מלקות אם ביטל מצות עשה אינו נפסל עד שיעבור בקום ועשה או שיפרוק עול לגמרי (נתיבות שם)

²² דבעבירה דאורייתא לא בעינן רשע דחמס אמנם עיין בפנ"י בב"מ דף עב ע"א תוד"ה שטר שדעת ריב"ם דבעינן בזה רשע דחמס אמם דעת רבינו ירוחם דלא בעינן בעבירה דאורייתא רשע דחמס ולא בעינן חימוד ממוזן וכן משמעות כל הפוסקים בסי' לד (הי' רע"א על סמ"ע ס"ק טז)

²³ שו"ע ונו"כ שם ד

²⁴ משמע דאירי כשאיינו יכולים לברר אבל אם הם בפנינו ונוכל לברר אם הוא מכח טעות או שעברו על האיסור אם יתברר שאינו מכח טעות יהיו פסולין וכ"כ בשו"ת חו"י סי' קז אבל עיין בפתחי תשובה ס"ק ט שכתב שמדברי שו"ת רע"א מוכח שכיון שאינו נחשב איסור אפילו יאמר שידע מהאיסור אין אדם משים עצמו רשע ולא יהיה נאמן ונטען לו שמכח טעות הוא

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

כשרים. אפילו נידו אותם ושנו בדבר, כשרים, מפני שהם סוברים שמצוה הם עושים ושלא נידו אותם אלא.

כל מי שהעידו עליו²⁵ שעבר עבירה פלונית, אע"פ שלא התרו בו, ואינו לוקה, פסול מדאורייתא כיון שיש בו חיוב מלקות על אותה עבירה.

במה דברים אמורים שעבר על דברים שפשט בישראל שהם עבירה. אבל אם ראוהו עובר על דבר שקרוב העושה להיות שונג, צריכים להזהירו ואחר כך יפסל²⁶.

אין אדם נפסל²⁷ בעבירה ע"פ עצמו, אלא על פי עדים שיעידו עליו, שאין אדם משים עצמו רשע²⁸ ומכל מקום אין נותנין לו להיות עה, לכתחלה, וכן אין נפסל על קול וחדש בעלמא, כגון מי שחשוד על עריות, שרגיל עם עריות ומתייחד עמהם, וקול יוצא עליו, כשר לכל עדות חוץ מלעדות אשה.

ד. כשזה בורר לו דיין אחד וזה בורר לו דיין אחד שניהן בוררין להן עוד אחד ... דעת בעלי דינין לא בעינן

²⁵ שם סעי' כד וש"ך ס"ק כד

²⁶ כיצד, ראוהו קושר או מתיר בשבת, צריכים להודיעו שזה חילול שבת, מפני שרוב העם אינם יודעים זה. וכן אם ראוהו עושה מלאכה שידועה לכל שאסורה בשבת או ביום טוב, צריכים להודיעו שהיום שבת, שמא שכת הוא שהיום שבת או יו"ט. וכן המשחק בקוביא תמיד אפילו אם יודע שהוא אסור, צריכים העדים להודיעו שהעושה דבר זה פסול לעדות, שרוב העם אינם יודעים דברים אלו. וכן כל כיוצא בזה. (שם)

²⁷ שו"ע ונו"כ שם כה

²⁸ ועיין בפתחי תשובה ס"ק מ חילוקים באיזה אופנים אדם משים עצמו רשע ובאיזה אופנים אין משים עצמו רשע כגון ברוצה להכשיר עצמו ועי"ז משים עצמו רשע ועוד אופנים ואכמ"ל עיין קהלת יעקב למהרי"י אלגאזי ח' תוספות דרבנן אות א' סי' י"ז שכתב בשם כנה"ג חו"מ סי' שמ"ח אות י"ב שהביא תשובת ב"י בשם הרשב"א דהא דאמער דווקא באומר בעצמו אבל באחרים מעידים אותו והוא מסכים על ידיהם אין זה מרשיע עצמו והוכיח בן מתוד"ה מעידין ריש פ"ק דמכות ועי"ש בקה"י בשם הרב צבי אשכנזי סי' ג' ד"ו ע"ד דאם יש ריעותא על האדם נאמן לשים עצמו רשע דמדעבר איסורא זוטא עביד נמי איסורא רבה והביא ממל"מ מלוה ולוה פ"ד דנסתפק דהיכא דישי איסור בחתימת השטר ורק מסופק לנו אם העדים חתמו וידעו האסור או לאו והם אומרים דידעו מהאיסור דבכה"ג אמער והעלה דאין נאמנים וזה דלא כהר"י צבי אשכנזי הנ"ל ועיין משאת בנימין סי' נ"א ועי"ש בקה"י דהא דאמער היינו נ"מ למפרע אבל מכאן ולהבא נאמן לשווא אנפשיה חתיכה דאיסורא אפי' דעושה ע"ר וראיה דהאשה שאמרה נטמאתי לבעלי ברצון נאמנת דשווא אה"ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

מה שהתבאר לעיל שזה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד זהו רק כשבעלי דין שלא²⁹ נתרצו בפשרה אלא בדין³⁰ ורצו לדון בעירם, אלא שאינם מסכימים בפני איזה שלשה ידונו, שאז אם אין³¹ דיינים קבועים בעיר ובעלי הדין מתעצמים יחד מי ידון, והרי אלו שני דיינים שברר זה אחד וזה אחד בוררים להם דין שלישי, ואין צריך שיהיה הדין השלישי ברצון הבעלי דינים, ושלשתן דנין אותן שמתוך כך יצא הדין לאמתו³².

אולם אם מסרב ואינו רוצה לדון כלל. שלשה הדיוטות או יחיד מומחה יכולים לדונו בעל כרחו.

ה. כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין לא היו חותמין על השטר אלא אם כן יודעין מי חותם עמהן

כבר התבאר שהרשעים פסולין³³ לעדות מן התורה שנאמר (שם פסוק א) אל תִּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לְהִיֵּת עִדְ חָמָס. וכשם³⁴ שבית דין המקבלים עדותם עוברים בלאו זה כמו כן הוזהר העד מלהעיד, ואפילו עד כשר שיודע בחבירו שהוא רשע ואין הדיינים מכירין רשעו אסור לו להעיד עמו אע"פ שהוא עדות

²⁹ לשון הלבוש חו"מ יג א

³⁰ עיין ב"ח [סעיף ב'] שדקדק מלשון הטור דאם נתרצו בפשרה וזבל"א וזבל"א, אין הדיינים יכולים לברור להם שלישי בלא דעת הבעלי דינים וע"ש. ש"ך שם א, ועיין בתוספות יום טוב רפ"ג מסנהדרין.

³¹ שו"ע ונו"כ חו"מ יג א

³² שמתוך שזה בורר לו א' וזבל"א הבעלי דינים צייתין להם, וגם הדיינים כל א' מהפך בזכות אותו שבירר אותו כל מה שאפשר מצד הדין והשלישי שומע טענת שניהם ופוסקים האמת. מיהו לא יטעה הדין לומר כיון שתיקנו לדון ע"י ברירה ואני נבררתי מפלוני מוטל עלי להפך בזכותו אף שלא מן הדין חלילה לעשות כן שהרי הוא מטה משפט אם טוען מה שיודע בלבו שאינו מן הדין. רמ"א ולבוש שם, כלומר אף שהדיינים המבוררים אין להם לעשות כמו שסברו הבעלי דינים, דהיינו שיעמדו במקומם לטעון עבורם בדבר שהן עצמם מסופקין בו, מ"מ נותן לב כדי להבין היטב דברי מי שביררו, ואם יש לו זכות מצד הדין אומר, ונמצא שלא ישאר שום צד זכות נעלם מעיני שני המבוררים, ונושאים ונותנים לפני השלישי והשלישי מכריע ביניהם, כ"כ הרא"ש [סנהדרין פ"ג ס"ב] והטור [סעיף ח']. והנ"י ריש פרק זה בורר [ג' ע"ב מדפי הרי"ף] כתב עוד ז"ל, דכל נברר מעיין יפה בדין זה שבוררו, ואפילו כשרואה שיתחייב בדין אינו ממהר לפסוק הדין כנגדו, אלא ממתין שמא יתברר הדבר יותר [ויכול] [ויוכל] לזכותו, וכן עושה השני, ומתוך שהם מתונים בדין יצא הדין לאמתו, עכ"ל:

³³ חינוך עה

³⁴ רמב"ם עדות פ"י ה"א שו"ע חו"מ סי' לד סעי' א

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

אמת³⁵, מפני שמצטרף עמו ונמצא זה הכשר השית ידו עם הרשע עד שנתקבלה עדותו.

ואין צריך לומר עד כשר שהוא יודע בעדות לחבירו וידע שהעד השני עמו עד שקר דהיינו שלא ראה כלל מעשה עדות זו שאסור לו להעיד שנאמר אל תִּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע.

ואם אין חבירו³⁶ פסול אלא מדרבנן³⁷ מותר לו להעיד עמו כל שלא הכריזו על פסולו. מי שידוע³⁸ בעצמו שעבר עבירה במזיד והוא פסול לעדות, והבי"ד אין יודעין מפסולו אסור לו להעיד אפילו עדות אמת³⁹. וי"א⁴⁰ שחייב להעיד.

ו. ולא היו יושבין בדין אלא אם כן יודעין מי יושב עמה

³⁵ כתב הש"ך ס"ק ג' "צע"ג בדין זה, שהוא רחוק מסכרא שידוע שהענין אמת ולא יעיד בשביל שהשני פסול. ואי לא רש"י [שבועות ל' ע"ב ד"ה שלא יצטרף] ורמב"ם וטור והמחבר, הייתי מפרש הגמ' דמיירי לענין להצטרף לכתחילה לראות העדות. ואפשר דרש"י ורמב"ם וטור והמחבר מיירי שאין העדות מועיל רק כשהם שנים אע"פ שהענין הוא אמת, כגון עדי קדושין שהמקדש בפני עד אחד אין הוששין לקדושיו אפילו שניהם מודים בדבר, וכגון המוכר שדהו בעדים, דאינו גובה ממשעבדי אלא דוקא כשמכרו לו בפני שני עדים, אבל בפני עד אחד לא אע"פ שהענין הוא אמת, וכה"ג. או אפשר דמיירי כפשוטו ויש לקרב הדין אל הסברא, דכיון דקי"ל דשלשה עדים שהעידו ונמצא אחד מהן קרוב או פסול בטלה כל העדות כולה, וכדלקמן סימן ל"ו וסעיף א"ל, א"כ אף שנשארו שני עדים כשרים, מ"מ גזירת הכתוב הוא כשיש עד אחד פסול בטלה כל העדות, א"כ ה"נ אע"פ שהענין אמת גזירת הכתוב הוא כיון שיש עד פסול העדות בטלה ואסור להעיד עמו, ודו"ק: אבל בסמ"ע ס"ק א' פ"י שאפילו העדות אמת לא נתבטלה עדותו מחמת עדות הפוסל, כיון שלא ראו ביחד, ואפ"ה אסור להעיד עמו מחמת שהוא רק עד אחד, כיון שעדות הפסול הרי הוא כמי שאינו והבית דין שלא ידעו ברשעו יחשבו שהם שני עדים ויוציאו ממון שלא כדין ונמצא שהעד הכשר הוא עד חמס כיון שהוא גורם שהדיינין יפסקו ע"פ ע"א כמו שפוסקין ע"פ שני עדים. וכ"כ בנתיבות שם הידושים ס"ק א'

³⁶ פתחי תשובה שם ס"ק ב' בשם הברכ"י

³⁷ ועיי"ש מה הדין אם פסול מחמת עבירה שאין בה מלקות דלרמב"ם והמחבר פסול מדרבנן ואין צריך הכרזה

³⁸ ח"י רע"א שם סעי' א' בשם שו"ת חו"י

³⁹ ועיין בקצות החושן סימן כח ס"ק ח' שכתב בשם אחיו שכל שאין הב"ד יודעין כלל אלא הוא בעצמו יודע נגעי לבבו סגי ליה נמי בלב לעשות תשובה והיינו לחזור מרשעתו וסגי ל' ומש"ה יכול לחזור ולהודות ושיקבל על נפשו שלא לעשות עוד כזה. אבל אם העד בעצמו יודע שאינו מתחרט ועדיין עומד בכסלתו א"כ אינו יכול להעיד ואע"ג דיכול לעשות תשובה אינו מחויב בתשובה כדי להעיד

⁴⁰ פתחי תשובה שם ס"ק א' בשם האורים סי' כח ס"ק ג' ומעמו משום שודאי מחמת קורבה אם הוא יודע ואין בי"ד יודעים אסור להעיד אבל מחמת עבירה כיון שאין ידוע אלא לו הרי אין אדם נפסל ע"פ עצמו ועוד הטעם דפסול רשע להעיד הוא דנחשב להעיד שקר וא"כ הוא דידוע אלא לו הרי אין אדם נפסל ע"פ עצמו ועוד הטעם דפסול רשע בפסול מחמת נוגע בדבר דכל הפסול דחייש שמא יעיד שקר וא"כ הוא עצמו שידוע שהאמת איתו למה שלא יעיד

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

דיין⁴¹ שיודע בחבירו שהוא גזלן או רשע, אין לו להצטרף לישיב עמו בדין⁴², ואף על פי שידון דין אמת⁴³, שנאמר (שמות כג פסוק א) אַל תִּשָּׂת וּגוֹ' וּכְתִיב (שם פסוק ז) מְדַבֵּר שֶׁקֶר. וכן היו נקיי הדעת שבירושלים עושין, לא היו יושבין בדין אלא א"כ היו יודעים⁴⁴ מי ישב עמהן, כדי שלא יצטרפו לדיין שאינו הגון.

ז. ולא היו נכנסין בסעודה אלא אם כן יודעין מי מסב עמהן

מנהג גדול⁴⁵ היה בירושלים בבית שהיה שם סעודה היתה מפה פרוסה על הפתח, כל זמן שהמפה פרוסה היו לאורחין רשות ליכנס שידעו ששם יאכלו, נסתלקה המפה אין אורחין נכנסין שהוא סימן שכבר אכלו או שצר להם המקום ולא יוכלו עוד אורחין ליכנס.

⁴¹ שו"ע ונו"כ חו"מ ז' ולבוש שם

⁴² והא דמשמע דוקא בידוע בו שהוא רשע, אבל מהסתם מותר, ולעיל בסי' ג' סעיף ד' כתב ואסור לאדם חכם שישב בדין עד שידע עם מי ישב, משמע כל שלא מוחזק ליה כשר אין לישיב עמו, יש לומר לעיל מיירי באדם מובהק בחכמה כמאמרו ואסור לאדם חכם וכו', אבל כאן מיירי בסתם דיין ומותר לישיב אם לא בידוע לו שהוא אדם רשע, ב"ה (סי"ד). ועוד י"ל מתחלה לישיב עמו, אין לו לישיב עד שיהיה ברור לו שהוא אדם כשר, אבל אם ישב עמו בחשבו שהוא אדם נאמן, ובעוסקו באותו דין נתברר לו שהוא אינו בהזקת כשר, מ"מ אין לו לפרוש ממנו אם לא שידע בודאי שהוא רשע, או אפילו באמצע הדין צריך להפריד ולפרוש ממנו, ולכן קאמר אין לו להצטרף עמו, ולא קאמר לישיב עמו דמורה דכבר ישב, ומ"מ אין לו לגמור הדין עמו בהצטרפות אורים שם

⁴³ סמ"ע שם כו

⁴⁴ ועיין בתשובת שב"י ח"א [סוף] סי' קל"ז שכתב, דדוקא אם דיין אחד אינו מכיר את שני הדיינים אז אסור לישיב עמהם מן הסתם, שאולי אלו השנים הם אינם מהוגנים ויהיה בכלל קשר בוגדים, כיון שהרוב מהב"ד אינם מהוגנים יהא הוא ג"כ נכלל בתוכם [ומזה איירי בסימן ג'], אבל אם שני דיינים מכירים זא"ז רק אין מכירין את השלישי, אז ליכא איסורא, רק נקיי הדעת היו מחמירין על עצמן ואין יושבין עד שידעו בו. והיכא שיודע הדיין שאחד מן הדיינים רשע, אין לו להצטרף עמו ואף שיש כשר עמו [ומזה איירי כאן], דאף שאינו נקרא קשר בוגדים כיון שהרוב מהב"ד כשר, מ"מ אסור משום מדבר שקר תרחק. וכתב עוד, אכן היכא דקיבלו הבע"ד עליהם ליכא איסורא להצטרף עמו, דאז ליכא מדבר שקר תרחק כיון שקיבלו עליהם, וגם קשר בוגדים ליכא כיון ששנים כשרים, וכן משמע בש"ס [סנהדרין כ"ד ע"ב] ובחומ"מ סימן כ"ב [סעיף א']. אבל מ"מ נקיי הדעת היו מחמירין על עצמן בכל ענין שלא לישיב בדין אא"כ היו יודעין כל היושב עמהן שהם כשרים, וכן משמעות לשון הש"ס [שם כ"ג ע"א] והרמב"ם [פכ"ב מסנהדרין ה"י] והטור [סעיף י"ד], ודלא כנראה מתשובת בית יעקב ששגג בכל זה, עכ"ד ע"ש. פ"ת שם כג

⁴⁵ שו"ע ונו"כ או"ח קע כ ובלבוש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

נקיי הדעת שבירושלים לא היו מסובין בסעודה אפילו בסעודת מצוה⁴⁶ אלא אם כן יודעין מי מוסב עמהם, מפני שננאי הוא לתלמיד חכם לישוב אצל עם הארץ בסעודה.

אולם אם יכול⁴⁷ להיות תועלת ממה שהת"ח מיסב שמוזה שהת"ח יהיה אז ביניהם יתחוקו באיזה ענין אין שום חשש בדבר ואדרבה כבוד התורה הוא כשמצותיה מתחוקין.

ואם יושב בחבורה של איזה לומדים היושבים סביבו אף שבסעודה ההיא יש הרבה ע"ה ג"כ, אין חשש.

ח. עדו ... לממון רחמנא פסליה אי לשבועה הימוני מהימן נבי תרי

אין חותכין דין⁴⁸ מן הדינין על פי עד אחד⁴⁹ לא דיני ממונות ולא דיני נפשות, שנאמר (דברים יט פסוק טו) לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת.

מפי השמועה⁵⁰ למדו שעד אחד קם הוא לחייב שבועה.

⁴⁶ מ"ב שם מב ובבה"ל שם ד"ה לא היו, ולא ידעתי מקורו וגם אין העולם נזהרין בזה כלל ומהש"ס שילחי פרק כיצד מברכין דאיתא שם דילמא אתי לאימשוכי בתרייהו ג"כ אין ראייה כלל להחמיר דאפשר דלא שייכא אלא בסעודת רשות משא"כ בסעודה שהיא של מצוה אפשר דע"ז שייך מה שאחז"ל מצוה בעידנא דעסיק בה מגני [מן היסורין] ומצלי [מן החטא].

⁴⁷ ונ"ל שאפילו לדידיה אם יכול להיות תועלת ממה שהת"ח מיסב שמה כגון מה שנוהגין בזמנינו חבורה של מכניסי אורחים או של גמ"ח וכדומה שעושין סעודה בזמן המיוחד להם וממה שהת"ח יהיה אז ביניהם יתחוק עי"ז הדבר יותר ויותר אין שום חשש בדבר ואדרבה כבוד התורה הוא כשמצותיה מתחוקין. ועוד אפשר דאפילו לדידיה אינו אסור אא"כ יושב עמהם בחבורתם דננאי הוא לו אבל כשהת"ח יושב בחבורה של איזה לומדים היושבים סביבו אף שבסעודה ההיא יש הרבה ע"ה ג"כ [או אפשר דה"ה כשיושב במקום מיוחד בפני עצמו] לית לן בה והכי דייק לשון הש"ס אא"כ יודעין מי מיסב עמהן דמשמע אצלם ממש וכפירש"י דננאי לת"ח לישוב אצל עה"א וזכר לדבר הא דאיתא במדרש על הפסוק טוב אחרית דבר מראשיתו דר"א ור' יהושע הוו בסעודת מילה של אלישע בן אבויה ואמרו אינהו בדידהו [ר"ל שארי בני אדם] ואנן בדין עי"ש במדרש. בה"ל שם.

⁴⁸ רמב"ם עדות פ"ה ה"א

⁴⁹ ועי"ל מבואר אם הוא גזירת הכתוב שאינו נאמן או מחמת חשש משקר

⁵⁰ רמב"ם שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

עד אחד⁵¹ לא יעיד⁵² אלא בדבר ממון שמביא אחד לידי שבועה, או בדבר אסור ואפרושי מאיסורא, אבל אם כבר נעשה האסור, לא יעיד, דאינו אלא כמוציא שם רע על חברו.

ואם קם והעיד עליו לפני בית דין בדבר אסור ביחידי, או בממון שאינו בא לידי שבועה⁵³, או שמעיד מה שעשה אדם זה לפלוני או דיבר עליו רעה, אפילו אם הוא יודע שדבר זה אמת כיון שאין יכול לבוא מזה שום תועלת לענין ממון ושבועה ולא לענין לפסול את האיש הזה מחזקת כשרותו, כיון שהוא עד אחד בדבר, אם כן שם רע בעלמא הוא שמוציא עליו, י"א⁵⁴ שעובר על ידי זה על לאו לא יקום עד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עוֹן וּלְכָל חַטָּאת וְצָרִיכִין בית דין להלקותו עבור זה הדבר⁵⁵ בזמן הבית מלקות דאורייתא, ובזמן הזה

⁵¹ רמ"א הו"מ סי' כה סעי' א עיין בספר שערי תורה (מר' בנימין וואלף לעוו בהוצאת מכון ירושלים) בלכות עדות שהאריך בפרטי הדינים בע"א אי נאמן במיגו ואם נאמן כשאין חזקת ממון ובשאר פרטים ואכמ"ל
⁵² בספרי תנא לא יקום עד אחד באיש אין לי אלא בדיני ממונות בדיני נפשות מניין ת"ל לכל חטאת בקרבנות מניין ת"ל לכל עון למכות מניין ת"ל בכל חטא לכל ולכל בכל להעלות לכהונה ולהוריד מן הכהונה וכו' ר' יוסי אומר לעון אינו קם אבל קם הוא לשבועה מכאן למדנו שעד אחד שיוודע בחבירו עון דבר שאינו ראוי להשביע לא יעיד עליו ואם העיד לוקה משום דאפיק שום ביש עליה כדאמרינן בפסחים גבי טוביה וזיגוד דנגדיה רבא לזיגוד שהעיד על טוביה פירוש משום לאו דלא יקום מ"מ מלקות זה מדרבנן דמדאורייתא אין מלקות אלא בזמן שהסנהדרין נוהגין דילפינן מכות במסכת סנהדרין מדיני נפשות בג"ש דרשע רשע אבל לאפרושי מאיסורא מעיד כדאשכחן בקדושין פרק האומר גבי ההוא סמיא שהגיד לו שליח שזינתה אשתו ולא גער בו מר שמואל ובפ' הניזקין גבי ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה אוכרות שכתבת בס"ת לא כתבתים לשמן ופרק הכותב אמרה ליה בת רב חסדא לרבא ידענא בההיא איתתא דחשידא אשבועתא ולא גער בה ס"ה ופר"ת שעד אחד המסייע למוחזק פוטרו משבועה (הגהות מיימוני עדות פ"ה ה"א)
⁵³ כגון בקרקע שאין נשבעים על הקרקעות או טביעת קמן וכיו"ב כמבואר לקמן
⁵⁴ סמ"ג בסימן רי"ג

⁵⁵ הוא ממ"ש בפסחים (דף קי"ג ע"ב) דטוביה חטא ואתא זיגוד לחודיה ואסהיד ביה קמיה דרב פפא (פי' שבא אדם בשם זיגוד לבדו והעיד על טוביה לבדו לפני רב פפא) נגדיה לזיגוד (פי' הלכה לזיגוד) א"ל טוביה חטא וזיגוד מינגד אמר ליה אין דכתיב לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת את לחודיה אסדת ביה שם רע בעלמא הוא דקא מפקת ביה ואף שבפירוש רשב"ם שם בדיבור המתחיל שם רע וכו' הרי אתה עובר על לאו דלא תלך רכיל בעמך ובד"ה דכתיב לא יקום וכו' משמע דעיקר הלאו דלא יקום נאמר רק להורות שאין נאמן בעדותו ביחידי ולא יקבלו בית דין את דבריו וכן משמע מספר המצות להרמב"ם במצוה רפ"ח שעיקר הלאו זה נאמר רק על ב"ד מ"מ שיטת הסמ"ג בסימן רי"ג והיראים בסימן רמ"ד שזה לשונם לא יקום עד אחד באיש תניא בספרי אין לי אלא בדיני ממונות דיני נפשות מניין ת"ל לכל עון קרבנות מניין ת"ל לכל חטאת וכו' וכי מאחר שסופנו לרבות הכל מה ת"ל וכו' ר' יוסי אומר לעון אינו קם אבל קם הוא לשבועה ע"כ לשון הספרי. ולמדנו מכאן שעד אחד שיוודע בחבירו עון דבר שאינו ראוי להשביעו שלא יקום להעיד עליו ואם קם והעיד עליו היה לוקה דשם ביש בעלמא קמפיק עליה כדאמרינן בפסחים במעשה הנ"ל דנגדיה רב פפא לזיגוד ופי' משום לאו דלא יקום, אמנם אותו מלקות מדרבנן היה, שהרי במסכת סנהדרין למדין מכות מדיני נפשות בגזירה שוה דרשע רשע ודיני נפשות אין דנין אלא בזמן שסנהדרין נוהגת עכ"ל הסמ"ג והיראים הנ"ל. משמע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ה"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

מלקות מדרבנן. וי"א⁵⁶ שאין הלאו אמור אלא לבי"ד שלא יקבלו עדותו, ולפיכך אינו לוקה העד מלקות דאורייתא אלא רק מדרבנן.

י"א⁵⁷ שבמקום דקים ליה לדיינא שעד זה אינו משקר ואצ"ל ע"א אלא אפי' אשה ואפי' קרוב היכא דקים ליה דלא משקר יכול לסמוך עליהם ואע"ג שבזמן הזה אין לדיין לומר קים לי שאין אדם זה משקר במקום שלכולי עלמא ברור שאינו משקר נאמן והרי הוא כשני עדים כשרים (שו"ת תשב"ץ חלק א סימן עז) וי"א⁵⁸ שאין עד אחד נאמן ואפילו הוא נביא וחכם גדול בישראל וברור שאינו משקר שגזירת הכתוב היא לפוסלו.

בהדיא מדבריהם רבזמן הבית היה זיגוד חייב מלקות מן התורה משום לאו הנ"ל. והנפקא מיניה בין הדיעות האלו הוא רק לענין מלקות דאורייתא אבל מכות מדרבנן לכולי עלמא היה חייב וראיה ממעשה דזיגוד הנ"ל: (באר מים חיים שם)

⁵⁶ רמב"ם בספר המצוות ל"ת רפה (חפץ חיים פתיחה להלכות אסור לשון הרע לאוין י ובאר מים חיים שם) בשו"ת תשב"ץ חלק א סימן עז כתב "ויש לדקדק מפני מה פסלה תורה ע"א לממון שא"א שפסלתו מפני שיש לחוש שמא הוא משקר שא"כ לדין דקי"ל כר' יהושע בן קרחה דאמר בפ' זה בורר (ל' ע"א) ובפ' חזקת (ל"ב ע"ב) דזה אח"י מצטרפין ואם יש לחוש לשקר כי היכי דחד בלחודיה איכא למיחש ה"נ בשנים שכל אחד מעיד עדות מיוחדת ואין הצטרפותם מוציאנו מידי חשש שקרא שכל אחד הוא מעיד עדות אחת ואמאי דקא מסהיד האי לא קמסהיד האי ... וא"א לומר ג"כ דלשקרא לא חיישינן אפי' בחד משום דלא נחשדו ישראל להעיד בשקר דשארית ישראל לא יעשו עולה אלא שגזרת מלך היא שלא יקום ע"א לכל עון ולכל חטאת אלא לשבועה וכמו שפסלה קרובים אפי' לחובת קרוביהם ופסלה משה ואהרן משום גזרת מלך ה"נ פסלה ע"א משום גזרת מלך אע"ג דליכא למיחש לשקרא. א"א לומר כן דהא בפרק האשה שלום (קט"ו ע"א) אמרינן בבעיא דע"א במלחמה דע"א דמהימן משום דמילתא דעבידא לאגלווי לא משקר משמע הא בעלמא חיישינן דדילמ' משקר. ונראה טעמו של דבר דודאי ע"א הבא להעיד בב"ד חששא רחוקה היא לפגום בן ברית מוחזק בכשרות ששקר הוא מעיד אבל מ"מ אפשר הוא שמעיד בשקר למען ששכור הוא מה שאין לחשוד בזה שני עדים כשרים שאין לחשוד כלל לזרע ברובי ה' שיהיו חצופין כ"כ שלא יתביישו זה מזה כיון שהם מוחזקים בכשרות וכיון שאפי' בע"א הדבר רחוק ששקר הוא מעיד ומפני אותה חששא רחוקה הוא שאין אנו מוציאין ממון בעדותו אבל הטלנו עליו חיוב שבועה אולי יודה לדברי העד א"כ דבר מועט מספיק לב"ד לסלק חששא זו מעל זה העד ולהעמידו על חזקתו ... ולפ"ז היכא דקים ליה לדיינא דלא משקר עבד עובדא בסהדותיה ואצ"ל ע"א אלא אפי' אשה ואפי' קרוב היכא דקים ליה דלא משקר סמיך עליה ... ואחר הדברים והאמת האלה יש לנו לומר שעדות זוהי העד הוא מעיד אין לחוש לו לשקרא חדא דחזקה שאין אדם חוטא ולא לו כדאמרינן בפ"ק דב"מ (ה' ע"ב) ומי שמעיד שקר עושה כן מפני שכר או הנא' אחרת וכדאמרינן בסנהדרין (כ"ט ע"א) סהדי שקרי אאוגרייהו זילי ועיין בספר שערי תורה הל' עדות כלל א פרט א שהאריך בשיטת התשב"ץ ועי"ש בפרט ב שחילק לחמישה חלקים א. שיש ראיה שהעדות אמת אבל לא קים ליה בעד עצמו אם נאמן ב. קים ליה בעד אבל לא בעדות ג. צירוף שניהם ד. קים לבי"ד בשניהם אבל לא לכו"ע ה. קים לעלמא ג"כ ועי"ש שהריך לבאר דעת התשב"ץ בכל אחד מהאפנים

⁵⁸ שו"ת המיוחסות לרמב"ן סי' צד "ואע"ג דעד אחד נמי אינו חשוד למשקר מ"מ התורה פסלו ואפילו קושטא קאמר וכמו שאמרו (ב"ב קנ"ג, א) גבי קרובים דלא מהני אפילו קושטא קאמרי כמשה ואהרן, (קצות החושן סי' ל ס"ק ט) ועיין שערי תורה שם שהוכיח כדעיה זו מהחינוך מצוה תקבג אמנם בחינוך משמע שהוא משום שאפילו בחכם גדול א"א לומר קים לי שגם בו יש חשש משקר וז"ל בשרשי המצוה "ואפילו יהיה האדם בתכלית הכושר לא ינצל מחטא לפעמים, ואף כי יעמוד אדם ימים רבים בדרכי היושר אינו מן הנמנע להתהפך במחשבתו ולהרשיע, שהרי אמרו זכרונם לברכה (ברכות כ"ט ע"א) כי יוחנן שימש בכהונה גדולה ולבסוף

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ט. נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך נאמנין עלי שלשה רועי

בקר ... אינו יכול לחזור בו

כבר התבאר במסכת ב"ב דף קכח: שאף על פי שקרוב או פסול מחמת עבירה פסולין בין לדון בין להעיד בין בדיני נפשות בין בדיני ממונות, מכל מקום כל תנאי שבממון קיים.

לפיכך מי⁵⁹ שקבל עליו קרוב או פסול⁶⁰, אפילו קבל אחד מהפסולים כבית דין של שלשה מומחים לדון לו, בין שקבלו על עצמו לאבד זכויותיו ולמחול על פיהם מה שהיה טוען, בין שקבלו עליו שיתן כל מה שיטעון עליו חבירו, אם קנו מידו על זה לא יוכל לחזור בו, ואם לא קנו מידו יכול לחזור בו עד שיגמור הדין⁶¹.

ויש אומרים⁶² דדוקא אם קבל עליו קרוב או פסול בדיין אחד הוא דאינו יכול לחזור בו אחר גמר דין דליכא אלא חדא ריעותא. והוא הדין אם קבל כשר אחד במקום שנים, אבל אם קבל עליו הפסול כשלשה מומחין⁶³ אפילו

נעשה צדוקי, גם אמרו בחנניה בן עוזר שהיה תחלה נביא אמת ולבסוף נעשה נביא שקר, על כן הוא ראוי וכשר הדבר שלא לסמוך על לב אדם לענוש חברו על פיו, ואפילו יהיה הנענש רשע גמור והדיוט שבהדיוטות והמעיד חכם גדול שבישראל. אבל בהיות המעידים שנים אנשים כשרים, חזקה בכל זרע ישראל שלא יסכימו שנים להעיד בשקר, וגדולה חזקה בכל הדברים. וכ"כ המנ"ח שם בדעת החינוך ועיין שערי תורה שם ובפרט ב שהאריך בביאור שיטות אלו

⁵⁹ שו"ע ונו"כ שם א

⁶⁰ עת הש"ך [סק"א] להכריע כהנהות אשרי [סנהדרין פ"ג סי' ה'] דמיירי דוקא בקיבל כן בבית דין, אבל חוץ לבית דין אפילו לאחר גמר דין יכול לחזור. ועיין ביאורים סק"א דהעיקר כהתומים [סק"א] דאין חילוק, דכיון שטען בפניהם הרי עשאן בית דין והוי כקבלה בבית דין, רק כשקיבל פסולין לדיינים חוץ לבית דין ודנו הפסולים שלא בפניו, לא מהני הקבלה ויכול לחזור. נתיב"מ שם א

⁶¹ דהיינו כשאומר פלוני אתה זכאי ופלוני אתה חייב, וכ"ש כשאומרים לו צא תן לו דהוה מילתא דפסיקא שחייבוהו לו, משא"כ כשאומרים חייב אתה ליתן לו דנראה כמסתפקים עדיין, אבל כשאומרים פלוני זכאי ופלוני חייב אין נראה מלשונם דמסתפקים בדבר. סמ"ע שם ח

⁶² דעת המחבר דמהני ואפילו פסולים בעבירה, ודעת הרמ"א דבכה"ג לא מהני משום דהוי תרתי לריעותא, והיינו שהוא פסול וגם קיבלו, וסיים הרמ"א שכן הסכמת רוב הפוסקים, והש"ך סק"ג כתב דהוי ספיא דדינא

⁶³ נראה דאם קיבל עליו כשר אחד במקום ג' דיינים וגמר הדין, דאינן יכולים לחזור בו, דאין זה מיקרי תרתי לריעותא דשם חד הוא, ודוקא בקיבל עליו קרוב או פסול אחד במקום שנים דאיכא תרתי שמות לריעותא. חדא דקיבל עליו מי שהוא פסול לדין להיות כשר, והשני דמקבל להיות יחיד כרבים, הוא דלא מהני קבלה, סמ"ע שם ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

אחר גמר דין, יכול לחזור בו דאיכא תרתי לריעותא. מיהו דוקא בלא קנו מידו, אבל אם קנו מידו בכל ענין לא יוכל לחזור בו.

ואם הם ממונים בעיר וטובי העיר אינו יכול לחזור בו אפילו קודם גמר דין, ואפילו בשלשה מהראשים⁶⁴, שכן נוהגין שכל מה שאדם מקבל עליו לפני ראשי העיר שלא יוכל לחזור בו. ואין צריך קנין, ואפילו טעו ואפילו עשו פשרה במקום שהיה להם לדון דין תורה⁶⁵.

וכן⁶⁶ בכל פסולי⁶⁷ עדות⁶⁸, כגון קרוב או פסול מחמת נגיעה, או מחמת עבירה, ואפילו עכו"ם, אם קיבל עליו הבעל דין לקבל עדותו עליו, דנים על פי עדותו של הפסול, בין כשהתובע קיבל עליו שיאבד זכויותיו ולמחול על תביעתו עפ"י עדותו של הפסול, ובין כשהנתבע קיבל עליו שיתן כל מה שיתחייב עפ"י עדותו, מקבלים עדותו של הפסול ודנים על פיו.

גם אם קיבל עליו עד אחד שיהא נאמן כשנים מועיל⁶⁹, ואם קיבל עליו עד אחד שהוא קרוב או פסול שיהא נאמן כשנים, יש אומרים שג"כ מועיל, ויש חולקים⁷⁰, ואם קנו מידו על כך מועיל⁷¹, ויש אומרים שאם קיבל עליו בשעת הלואה, מועיל אף בלא קנין⁷².

⁶⁴ דלענין זה שבעה טובי העיר לאו דוקא. ש"ך [סקי"ב, או"ת אורים סקי"ב].

⁶⁵ או"ת אורים סקי"ג

⁶⁶ ומה שמועיל קבלה בעדים פסולים, משמע מדברי הפוסקים שהוא מדין תנאי שבממון, וכאילו מחל או התחייב ליתן עפ"י דברי אדם פלוני שהאמינו עליו, אבל אין זה מדין עדות, שהרי עד פסול מן התורה או מדרבנן אין לו דין עדות, ואפשר שא"צ גם דיני קבלת עדות, ועוד דקרוב או פסול פסולים גם לחובה, ועי' שו"ת רעק"א סימן קעט שהעלה שאין דין שבועת העדות ולא דין הזמה בדין קיבל עליו קרוב או פסול. ונראה פשוט דלא מהני קיבל עליו אלא בממונות, וכמ"ש בשו"ע דמהני למחול או ליתן, אבל לא מהני קיבל עליו להענישו, וכ"ש בדבר שבערוה, וצ"ע אם מהני קיבל עליו לחייבו שבועה. פתחי חושן חלק י פרק א הערה כט

⁶⁷ שו"ע ונו"כ שם

⁶⁸ בגמרא (סנהדרין דף כד) משמע דאיירי בעיקר בדיינים, והמחבר העתיק לשון הרמב"ם (פ"ז מה' סנהדרין) שכתב הלכה זו בין לגבי דיינים ובין לגבי עדים

⁶⁹ דבחדא לריעותא לכו"ע מהני קבלה.

⁷⁰ שו"ע שם דעת המחבר דמהני ואפילו פסולים בעבירה, ודעת הרמ"א דבכה"ג לא מהני משום דהוי תרתי לריעותא, והיינו שהוא פסול וגם האמינו כשנים, וסיים הרמ"א שכן הסכמת רוב הפוסקים, והש"ך סק"ג כתב דהוי ספיקא דדינא. ומשמע מדברי הסמ"ע סק"ו שאם קיבל עליו שני עדים פסולים, לא חשיב תרתי לריעותא, משום דשם פסול חד הוא, וכ"ש הוא מדיינים, ועיין בלבוש ועי' בפת"ש שם סק"ה שכן דעת כמה אחרונים, והביא בשם האחרונים שדנו בקרוב שהוא גם פסול אם חשיב תרתי לריעותא, ועי' בנה"מ בשם התומים בדין קיבל עליו אשה קרובה, ועי' אמרי בינה דיני דיינים סימן כו.

⁷¹ רמ"א שם

⁷² לבוש וט"ז שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

קיבל עליו קרוב או פסול ורוצה לחזור בו, אם קיבל קנין על כך, אינו יכול לחזור בו, ואם לא קנו מידו יכול לחזור בו עד שיעידו. ומיד שהעידו אינו יכול לחזור.⁷³

דף כג:

י. **בנא הוא ואחר לפוסלן ... אמשפחה קמסהדי ואיהו ממילא קפסיל ... סוף סוף נוגע בעדותו הוא**

מה שהתבאר שאם בא לפסול⁷⁴ דיין שבירר חבירו, בגזלנות או בפסול משפחה⁷⁵, אפי' ע"א מעיד כדבריו אין שומעין לו שנוגע הוא בדבר. זהו אפי' שמעיד רק על המשפחה והוא ממילא נפסל, מ"מ הוי נוגע⁷⁶.

יא. **הנא לידון בשטר ובחזקה נידון בשטר**

כבר התבאר במסכת ב"ב דף כח. ודף קסט: שקרקע בחזקת⁷⁷ בעליה עומדת⁷⁸, והוא חזקת מרא קמא, שמי שידוע שבודאי היה שלו, הוא הנקרא מרא קמא, וכן לגבי ספיקות במכירה אם חלה המכירה או לא, הרי המוכר הוא מרא קמא והוא מוחזק, ואמרינן דלא חלה המכירה.

⁷³ וכתב הש"ך שלדעת הרמב"ם יכול לחזור עד שיוציא הממון, אבל לדינא העיקר כדעת הרמ"א שהוא דעת רוב הפוסקים. בפת"ש סק"א כתב בשם הב"ח שאם טוען שלא ידע שהוא קרוב או פסול, נשבע היסת ויכול לחזור (וכ"כ בכנה"ג בשם ר"י אדרבני, ולא הזכיר שצריך לישבע), ובשם שער משפט כתב שאם הוא פסול דרבנן שצריך הכרזה בב"ד אינו נאמן לומר שלא ידע, ועי' עוד בפת"ש שם סק"ו.

⁷⁴ שו"ע ונו"כ שם ד

⁷⁵ פירוש, כגון שאומר שבאו מעבדים או מגרים שפסולים לדון וכמ"ש בריש סימן ז', קמ"ל דאע"ג דאינו קורא עליו פסול בפני עצמו אלא שהוא ממילא נפסל בכלל המשפחה, אפ"ה אינו נאמן דמחשב נוגע בדבר. סמ"ע שם יז

⁷⁶ והתומים פקפק בזה למה נקרא נוגע הלא הרבה בתי דינים אחרים יש ותורה אחת למו, ואפשר מיירי שראה שכתב נטה לחייבו ע"כ הוי נוגע. מאזנים למשפט שם

⁷⁷ שו"ע ונו"כ חו"מ קמ א

⁷⁸ ומצינו גם דין חזקת בעלים לגבי דו"ד שיש בין שוכר ומשכיר, כמבואר בב"מ קב. וקי. שיד המשכיר על העליונה מפני שהוא הבעלים והוא מוחזק

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סנהדרין

ולכן קרקע הידוע ע"י עדים שיודעים⁷⁹ שהיה בחזקת המערער אפילו יום אחד, אף על פי שעתה מחזיק אחר באותה קרקע ואוכל פירותיה או שדר בו, וטוען שקנה הקרקע מיד המערער, וזה טוען גזולה היא בידך, המערער נאמן⁸⁰, וישבע היסת ומוציא מיד המחזיק.

טוען המחזיק⁸¹ שהיה לו שטר מכר ואבר, כל שלא החזיק בה ג' שנים⁸², אינו נאמן בכך⁸³, שכן קבעו חז"ל שעד ג' שנים נזהר האדם בשטרו, ומדלא נזהר הפסיד.

אבל אם החזיק בקרקע ג' שנים כראוי⁸⁴, וגם בא מכח טענה שהקרקע שלו, כגון שטוען מכרת השדה או נתת במתנה לי או לאבותי וירשתיה מהם כדין, אין מוציאים אותה מידו,

אומר המחזיק⁸⁵ שיש לו שטר מכר וגם עדי חזקה, אין סומכים על החזקה כל שיכול לקיים השטר⁸⁶, ואם אי אפשר לקיים השטר סומכים על החזקה, ואם

⁷⁹ כתב הסמ"ע סק"א בשם הרשב"א שאפילו אין העדים יודעים בודאי שהיתה של ראובן המערער אלא שראו אותו או אביו דר בה, ה"ז מוחזק, ובשם הר"מ בשם הרא"ש כתב דהוא הדין אם יש קול מבורר שהוא שלו, והוסיף הנה"מ דהיינו קול מבורר הרבה והיינו שהיה מוחזק בכל העולם שהוא שלו, ואפשר שלגבי יום אחד לא שייך קול מבורר, ולכן נקט השו"ע עדים

⁸⁰ וכתב בחידושי רעק"א שאם המערער מודה שמכרו לו אלא שטוען שעדיין לא קיבל דמי המקח, אינו נאמן לגבות ממנו במיגו שהיה יכול לומר גזולה היא בידך. וכתב הרמ"א בסוף הסעיף דאע"פ שאין נשבעין על הקרקעות, כמבואר בסימן צה סעיף א, מ"מ היסת משביעין אף על קרקע, והוסיף הש"ך דה"ה שבועת המשנה. שו"ע ונו"כ שם

⁸² ונחלקו הראשונים בהא דמועיל חזקה ג' שנים, אם העיקר משום שאינו נזהר בשטרו ומכח זה אין טענת המערער טענה, או משום דכיון שלא מיחה ג' שנים ריע טענתיה דמערער, ובשו"ת תשורת ש"י ח"ב סימן א דן במי שהחזיק ג' שנים והקרקע רשום על שם המערער בטאבו, ודעת השואל דבכה"ג הו"ל להזהר בשטרו יותר מג' שנים, ואין חזקתו חזקה, והתשורת ש"י סובר שאין זה בכלל ריע טענתיה, דאפשר שמשום איזו סיבה שהיא לא העביר הקרקע על שמו, וצ"ע, ועי' בדבריו שם סימן נג בדין תוקף הרישום בטאבו כדיני ישראל.

⁸³ בדברי גאונים כלל לו סימן א דן באם אינו טוען שאבר שטרו אלא טוען שקנה בלי שטר אם מועיל לו חזקה, ומצדד לומר שאינו נאמן משום דאנן סהדי שאין אדם קונה קרקע בלא שטר, והביא בשם שער משפט שגם דעתו נוטה שאינו נאמן, אפילו במיגו דהיה לו שטר ואבר, משום דהוי מיגו במקום אנן סהדי, וסיים הד"ג שבפרט בזמננו שאין קונים בלי שטר כדי להעביר הקרקע על שמו בטאבו, ועי' ערך ש"י.

⁸⁴ שו"ע ונו"כ שם והיינו שיש לו עדים שהשתמש בקרקע או בבית כבתוך שלו, וחז"ל קבעו בכל דבר איזה שימוש נקרא חזקה, וכמה זמן נחשב כג' שני חזקה שו"ע ונו"כ קמ"ד ה

⁸⁶ כיון שעיקר החזקה היא כהוכחה על השטר, וכשהשטר איננו אין חזקתו מועיל לו, ולכאורה נראה שאם נתגלה ריעותא בעדי חזקה, סומכים על השטר.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

אח"כ טוען שאבד השטר, או שהביא השטר ונמצא השטר פסול, אין סומכים על החזקה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

